HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יוצא [א]דופן אין יושבין עליו ימי טומאה [°]וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן [א)]ר"ש אומר הרי זה כילוד [ב]כל הנשים מטמאות בבית החיצון שנאמר [1]דם יהיה זובה בבשרה אבל הזב ובעל קרי [ג]אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ [ב)][°][ד]היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו אוחז באמה ובולע את התרומה [ה]ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכן: **גמ'** א"ר מני בר פטיש מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא [2]אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת ור"ש ההיא דאפילו [ג)]לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה [ד)]ור"ש מאי טעמיה אמר ר"ל אמר קרא תלד [ה)]לרבות יוצא דופן ורבנן האי מבעי ליה לרבות טומטום ואנדרוגינוס דסלקא דעתך אמינא זכר ונקבה כתיב זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס קמ"ל ורבי שמעון נפקא ליה מדתני בר ליואי דתני בר ליואי לבן לבן מכל מקום לבת לבת מ"מ ורבנן האי מבעי ליה לחייב על כל בן ובן ולחייב על כל בת ובת ורבי שמעון נפקא ליה מדתני [ו)]תנא קמיה דרב ששת [3]זאת תורת היולדת [ו]מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול תביא על לידה ועל זיבה כאחת אלא יולדת דאכלה דם ויולדת דאכלה חלב בחד קרבן תסגי לה אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת ועל לידה שלאחר מלאת כאחת [ז]ת"ל זאת ורבנן אע"ג דכתיב זאת איצטריך לבן או לבת סד"א ה"מ בתרי עיבורי [ז)](דחד הוי נפל) אבל בחד עבורא כגון [ח)]יהודה וחזקיה בני ר' חייא אימר בחד קרבן סגי לה קמ"ל [ט)]א"ר יוחנן ומודה רבי שמעון בקדשים [ח]שאינו קדוש מאי טעמא גמר לידה לידה מבכור מה התם [ט]פטר רחם אף כאן פטר רחם ולגמר לידה לידה מאדם מה התם יוצא דופן אף כאן יוצא דופן מסתברא מבכור הוה ליה למילף שכן אמו מאמו אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט מפשוט אלא מבכור הוה ליה למילף שכן אם בהמת קדשים פגול נותר וטמא אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט זכר קדוש במתנה הנך נפישן אמר רב חייא בריה דרב הונא משמיה דרבא תניא דמסייע ליה לר' יוחנן [י)]ר' יהודה אומר [4]זאת תורת העולה היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין

פרט

יוצא דופן. על ידי סם נפתחו מעיה והוציאו את העובר לחוץ ונתרפאת: **כל הנשים.** לענין נדה: **מטמאות.** מכי אתא דם לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה: **בבשרה.** משמע בתוך בשרה: **לחוץ.** בגמרא [מג.] יליף לה: **שנזדעזעו אבריו.** נעקר שכבת זרע מגופו: **גמ' אלא כעין שהזריעה.** כגון נימוק הולד כדאמר בהמפלת (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו' רבי שמעון אומר הולד נימוק ואמר בגמרא [לעיל כז:] מודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא אבל רבנן לא צריך להו קרא להכי דהא לדידהו כיון דאמרי הבית טמא לית להו נימוק ופשיטא דאמו טמאה לידה: **תלד.** ואם נקבה תלד דמלי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים: **לחייב על כל בן ובן.** שאם טבלה לאחר י"ד לנקבה ושמשה ונתעברה וילדה לאחר שמונים מביאה שני קרבנות: **תורת היולדת.** משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה: **שלפני מלאת.** ילדה עכשיו וילדה לאחר שמונים קמא הוי לפני מלאת ובתרא הוי לאחר מלאת: **זאת.** משמע כמו שמפורש בענין קרבן אחד לולד אחד: **הני מילי.** דאין מביאה על שלפני מלאת ולאחר מלאת קרבן אחד: **בתרי עיבורי.** שילדה וחזרה ונתעברה בתוך ימי טוהר וילדה לאחר שמונים: **כגון יהודה וחזקיה.** דאמרינן בהמפלת (לעיל כז.) שנשתהא אחרון אחר הראשון ג' חדשים: **מודה ר"ש.** ביוצא דופן: **שאינו קדוש.** קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן דלא קדשי אלא כעצים וכאבנים לדמיהם ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד: **לידה לידה.** כתיב בקדשים (ויקרא כב) שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בבכור (דברים טו) אשר יולד: **מאדם.** לענין טומאה וטהרה דכתיב וילדה זכר: **אמו מאמו.** בבכור כתיב (שמות כב) שבעת ימים יהיה עם אמו ובקדשים כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו: **שכן אם בהמת קדשים פיגול נותר וטמא.** אם בתרוייהו כתיב אמו ותרוייהו בהמת קדשים ופגול ונותר וטמא נוהג בהם לאפוקי אדם דליתיה בכל הני: **פשוט.** אדם משתעי בין בפשוט בין בבכור וכן קדשים הוו פשוטים. ובין באדם ובין בקדשים לא משתעו בזכרים לחודייהו טפי מבנקבות לאפוקי בכור דליתיה אלא בזכרים. ותרוייהו בין אדם בין קדשים לא הוו קדושין מאליהן אבל בכור קדושתו מאליו. ובין קדשים ובין אדם לא הוו מתנות כהונה כגון שלמים לבעלים הן לאפוקי בכור דהוי ממתנות כהונה: **דמסייע ליה לרבי יוחנן.** דאמר דמודה ר"ש ביוצא דופן דקדשים: **זאת תורת העולה היא העולה.** ומהאי קרא נפקא לן בזבחים (כז:) פסולין שאם עלו לא ירדו דכתיב [ויקרא ו] על מוקדה מעלה תוקד וכתב רחמנא זאת דמשמע מיעוטא כלומר זאת אם עלתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעלתה תרד וכתיב היא דמשמע מיעוטא וכתיב העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה. והני תלתא מיעוטי ממעטי הני תלתא פסולי:

שנשחטה

יוצא דופן. ממקום שמוזרעת. ואם תאמר למה לי קרא נילף לידה לידה מבכור כדילפינן לענין קדשים בסמוך וי"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן מתלד לרבות יוצא דופן כדדריש ר"ש: **כעין** שהזריעה. פרש"י ולרבנן לא צריך קרא דהא סברי בהמפלת (לעיל כו.) דרוקן אינם נימוקים ומיהו איצטריך להיכא דהושיטה חיה ידה במעי אשה כ) ומעכב את הולד דטמאה לרבנן וי"ל דתרתי ש"מ ל): **מודה** ר"ש בקדשים שאינו קדוש. בפ' בתרא דבכורות (דף מז:) גבי ר"א ברבי יהודה דאית ליה יוצא דופן קדוש אמר סבר לה כר"ש דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ותימה דהא ר"ש מודה דבקדשים אינו קדוש כדאמר רבי יוחנן הכא וכדמוכח נמי בברייתא דמייתי בסמוך וי"ל דסבר כר"ש ועדיפא מדר"ש דאפילו בקדשים קאמר דקדוש: **גמר** לידה לידה מבכור. בפ' ולד חטאת (דף יג.) במעילה גבי ולד המעושרת לא ינק מן מ) המעושרת יליף אמו אמו מבכור והכל אחד כדמוכח בשמעתין וא"ת דבפרק מרובה (ב"ק דף עו:) אמר כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים וקאמר למעוטי מאי אי למעוטי קדשים בהדיא כתיב בהו או כשב פרט לכלאים אם למעשר תחת תחת יליף מקדשים ואי לבכור העברה העברה יליף ממעשר והשתא אמאי אצטריך למילף בכור ממעשר ומעשר גופיה ילפינן מקדשים הוה ליה למימר דניליף בכור לידה לידה או אמו אמו מקדשים וי"ל דלא ילפינן לידה לידה או אמו אמו אלא כגון הכא דאיירי בלידה או במעילה דאיירי בענין אמהות וא"ת ובשמעתין אמאי צריך ג"ש דלידה לידה או אמו אמו נילף פסול יוצא דופן בקדשים מג"ש דתחת ממעשר ומעשר מג"ש דהעברה מבכור וי"ל דג"ש דלידה ודאמו צריך לשום דרשה אחריתי: **הנך** נפישין. וא"ת דבפרק יש בכור (בכורות דף מז:) אר"ש דיוצא דופן בכור לנחלה הוי דיליף מוילדו לו בנים לידה לידה מאשה דאית ליה הכא דהוי ולד והשתא ליליף מבכור בהמה שכן בכור זכר נ) (מתנות) וי"ל דאדם מאדם עדיף שכן אין שייך בהו פגול נותר וטמא דאינו קדשים ושייך בהו טומאה וטהרה ובפרק ראשית הגז (חולין דף קלז.) דקאמר פשוט מפשוט עדיף אע"ג דהנהו נפישי התם משום דהוי בהמה מבהמה אבל הכא דבהמה מאדם לא: **זאת** היא העולה. הכי כתיב קרא זאת תורת העולה היא העולה הרי ג' מיעוטי זאת והיא וה' דהעולה תנינא א]דהעולה קמא דריש רבא בתמיד נשחט (פסחים נח:) העולה עולה ראשונה מהני ג' מיעוטי ממעט הנך ומתורת מרבינן אינך פסולין דאם עלו לא ירדו כר"ש וא"ת והא ר' יהודה סבר ס) ב]בפ"ק דזבחים (דף כד) דרצפה מקדשת כמזבח ואם כן כולם יעלו והיכי משכחת פסול בכל הנהו לבר מהני ג' כיון דאם עלו לא ירדו וי"ל כגון שיש הפסק בין הבהמה לרצפת עזרה ואם תאמר והיכי ממעט הני ג' פסולי הא צריך חד מיעוט לרובע ונרבע ולכל הנהו דמודה רבי שמעון בהו דאם עלו ירדו וי"ל דנשחטה בלילה ויצא דמה ממעט תרוייהו מחד מיעוטא דשקולים הם וא"ת קדשי קדשים ששחטן בדרום דאמר בריש מעילה (דף ג:) דאליבא דר' יהודה כ"ע ל"פ דתרד אמאי הא ליכא מיעוטא רביעית ולר"ש נמי לרבא דאמר תרד הא פסולן בקדש הוא דהא אית ליה הכשר בקדשים קלים דכשרים בדרום כמו שאפרש דהיכא דאית ליה הכשר בעלמא איקרו פסולן בקדש וי"ל דשחיטה בדרום הוי כעין שחיטת חוץ וכמו דחנקינהו דמי כדקאמר התם לר"ש:

פרט

מסורת הש"ס

א) [לעיל כו.], ב) [לעיל יג.], ג) [לעיל כז:], ד) [כריתות ז:], ה) [בכורות מז:], ו) [כריתות ט:], ז) רש"ל מ"ז, ח) לעיל כז., ט) [חולין נא: ע"ז כג:], י) הוריות ג: זבחים כז: פד. ע"ש, כ) ל"ל ומיעכה, ל) [ועי' תוס' לעיל יח. ד"ה שליא], מ) גי' מהר"מ מן המעושרת וכן ולד קדשים מן המקודשת יליף שם קדשים מבכור מג"ש דאמו כל"ל, נ) ס"א ל"ג. רש"א, ס) ל"ל בפ' ק"ק (דף נט.),

◆

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בִּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב
3. וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה: ויקרא יב ז
4. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב

◆

גליון הש"ס

מתני' וימי טהרה. ע"ל לו ע"א תד"ה הילכתא: שם היה אוכל בתרומה. ע"ל יג ע"א:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה זאת כו'. דהעולה תנינא דהעולה. נ"ב עי' זבחים דף פד ע"א תוס' ד"ה זאת כו' ומה שתמה שם עליהם בעל טהרות הקדש והצ"ק ויע"ש בס' חק נתן ודו"ק: **ב]** בא"ד בפ"ק דזבחים דף כד. נ"ל יד ויעו"ש בתוס' ד"ה הג"ה:

◆

מוסף רש"י

ואין חייבין עליו קרבן. לידה (ע"ז כג:). **הרי זה כילוד.** ויש לו טומאת שבעה לזכר ושבועיים לנקבה וכן ימי טוהר וקרבן (שם). **שנזדעזעו אבריו.** שנעקר זרע מגופו, **אוחז באמה.** שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו (לעיל יג.). **כעין שהזריעה.** כלומר דנימוח כזרע (לעיל כז:). **אמר קרא תלד.** ואם נקבה תלד, הוה ליה למכתב ואם נקבה היא (כריתות ז:). **לרבות יוצא דופן.** דהוי לידה מעליא ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה (בכורות מז:). **זאת תורת היולדת.** כל היכא דכתיב תורת משמע רבים (כריתות ט:). **יכול תביא על לידה ועל זיבה כאחת.** קרבן אחד, כגון שראתה ג' ימים בימי זיבה והפסיקה רביעי וילדה בחמישי, הרי זו יולדת בזוב כדאמרינן בנדה (לו:) דבעי שתפסוק מן הזוב סמוך ללידה ואם לא פסקה ודאי דם מחמת הולד ואינה יולדת בזוב (כריתות שם). **אלא יולדת כו' דאכלה חלב.** מהיכא תיפסק דעתיה דעל הלידה ועל הזיבה קרבן אחד, דאיצטריך קרא למעוטי, הא ודאי אכלה חלב וילדה מי סלקא אדעתין דמביאה קרבן אחד על הלידה ועל החלב, וגבי זיבה נמי מה עניינה אלא לידה (שם). **אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת כו' ת"ל זאת.** משמע על לידה אחת מביאה אחת, על שתי לידות חייב על כל אחת ואחת (שם וש"מ) שאם ילדה לאחר מלאת, כגון שטבלה לסוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה, אם תוך מלאת הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאת הפילה כבר נתחייבה בקרבן הראשון קודם לידה שניה ולבסוף מלאת של לידה שניה תביא שתי קרבנות (פסחים ג.). **ומודה רבי שמעון בקדשים.** אע"ג דפליג גבי יוצא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה, התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד, לרבות יוצא דופן, אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש, דכתיב כי יולד, פרט ליוצא דופן (חולין נא:) דבהמה שילאה דרך דופן פסולה לקרבן, דגבי טומאה וטהרה דאמו הוא דקאמר ר"ש מריבוי הכתוב ואם נקבה תלד, הוסיף לך הכתוב לידה אחרת לרבות יוצא דופן, אבל בקדשים מודי (ע"ז כג:). **הרי אלו ג' מיעוטין.** זאת, היא, העולה, הרי אלו ג' מיעוטין לפי שבא המקרא הזה ללמדנו על הפסולין למזבח שעלו דלא ירדו, דילפינן מעולה על מוקדה על המזבח כל הלילה, מעלה על מוקדה תהא שם כל הלילה, לפיכך מיעט לך בו ג' מיעוטין למעט בו ג' פסולין, זאת היא מיעוטא, זאת ולא אחרת, היא הוי מיעוטא, ה"א דהעולה הוי מיעוטא, כלומר העולה המיוחדת ולא כולן (זבחים כז: וכעי"ז שם פד.).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ה סמג עשין רמב ולאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' יד:

ב ב מיי' שם פ"ה הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפג סעי' א:

ג ג מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאה הל"א:

ד ד מיי' פ"ז מהל' תרומות הל"ד:

ה ה מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"א ופ"א מהל' משכב ומושב הל"ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפג סעיף א:

ו ו ז מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ח:

ז ח מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ד והלכה יא:

ט [מיי' פ"ב מהל' בכורות ה"ד טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף כד וסימן שטו סעיף ב]:

◆

תום' הרא"ש

שתלד ממקום שמזרע'. ותימה בלא כי תזריע נמי לשון תלד משמע למעוטי יוצא דופן כדדרשינן גבי קדשים כי יולד פרט ליוצא דופן ובפ' יש בכור נמי ממעטינן יוצא דופן מוילדו לו. וי"ל דהתם לאו מלשון לידה קא ממעט אלא דגמרינן לידה מבכור כדגמרינן לקמן גבי קדשים ותימה אכתי תיקשי לך הכא נמי ניגמר לידה מבכור. וי"ל דאי לאו כי תזריע הוה מיסתבר למידרש טפי לכדדריש ליה ר' שמעון: ר' שמעון מ"ט. כלומר אמאי לא דריש קרא כדדרשי ליה רבנן: סד"א זכר ודאי. אע"פ דבפ' המפלת משמע דלא דרשינן ליה בהכי אלא היכא דמייתר שאני הכא דכתיבי טובא בן ובת הלכך זכר ונקבה מייתר: זאת וגו' היא העולה. הרי אלו ג' מיעוטין זאת והיא וה"א דהעולה שני אבל העולה קמא דריש מיניה העולה עולה ראשונה בפ' תמיד נשחט. ובכל אינך דמפרש ר' שמעון מודה ר' יהודה [דאם עלו לא ירדו] כדמפרש טעמא בזבחים. ותימה והא ר' יהודה סבר א) בפ"ק דזבחים דרצפה מקדשת כמזבח א"כ כולם יעלו א"כ היכי משוי לה פסול פיגול נותר טמא וכל אינך לבר הני ג'. וי"ל כגון שיש הפסק בינו ובין רצפת העזרה:

א) נ"ל בזבחים בפ' ק"ק (דף נט)